

Verslaglegging Landelijke Inspiratiebijeenkomst ‘De wijk verdient het’

11 oktober 2012_

De dag begint met de vertoning van een film over ‘De Meevaart; op weg naar een wijkonderneming. De film zal binnenkort geplaatst worden op www.tijdvoorsamen.nl.

Plenair vraaggesprek

Er is een groeiende beweging van ondernemende bewoners verenigd in wijkondernemingen. Om dit te ondersteunen vindt de kennis- en inspiratiebijeenkomst ‘De wijk verdient het’ plaats waarbij wijkondernemingen centraal staan. Bij de positieve beweging van bewonersinitiatieven naar wijkondernemingen hoort een zoektocht naar het vormgeven van een andere verhouding tussen bewoners, overheid, woningcorporaties en andere maatschappelijke organisaties. Over de wijkonderneming is nog niet veel kennis verzameld. Op deze dag, waar zowel bewoners, ambtenaren, corporatiemedewerkers en andere personen actief in buurten aanwezig zijn gaan we op een gezamenlijke zoektocht.

Dagvoorzitter Ruben Maes gaat het gesprek aan met de bezoekers. Onder de aanwezigen zijn veel mensen die bezig zijn met een wijkonderneming, bijvoorbeeld op het gebied van voedselproductie, energieopwekking en -besparing, zorg voor ouderen, mensen die een buurthuis zelf exploiteren etc. Volgens sommige aanwezigen is de wijkonderneming echt iets nieuws; er is een revolutie gaande. Mensen willen zelf hun eigen gemeenschap opbouwen. Wijkondernemers worden er niet rijk van, althans, niet financieel gezien. Belangrijk voor een van de aanwezige bewoners is dat mensen gestimuleerd worden om zelf te gaan ondernemen. ‘Wij doen niks gratis, er zit altijd iets onder. Het hoeft geen geld te zijn, het mag ook ander ruilmiddel zijn’. Ze benadrukt het nemen van risico. Als een activiteit in de wijkonderneming niet loopt moet je ook durven ermee te stoppen. Wijkondernemingen doen het niet voor het geld, zo blijkt. Het gaat om het grotere geheel, om het maatschappelijk belang.

Joke Sickmann en Willem Hamels, actief bij burgerinitiatief Duurzaam Soesterkwartier, vertellen over de Wagenwerkplaats, waar de dag plaatsvindt. De Wagenwerkplaats is in 1904 opgericht en in 2000 weer gesloten. Joke Sickmann heeft zich er voor hard gemaakt dat een representatief aantal burgers betrokken werd bij de herontwikkeling. Ze hebben duurzaamheid als leidend principe gebruikt daarbij. Willem Hamels benadrukt dat duurzaamheid ook belangrijk is voor het doorzetten van initiatieven in de toekomst. Vandaar ook de ‘vereniging Duurzaam Soesterkwartier’.

Maes vraagt in hoeverre de vereniging Duurzaam Soesterkwartier een goede mix van wijkbewoners uit het Soesterkwartier weet te betrekken. Sickmann geeft aan dat wijkondernemingen en initiatieven als Duurzaam Soesterkwartier een revolutie zijn, maar ook een grote opgave. Hamels sluit zich hierbij aan en wijst op het belang iedereen te bereiken: mensen in koopwoningen worden nu bereikt, maar niet zozeer de bewoners van sociale huurwoningen. Hiervoor is ook een goede samenwerking met woningbouwcorporaties nodig en daarmee zijn ze aan de slag. Ook noemt Hamels teleurstellingen. Bijvoorbeeld de moeilijkheid om de overheid en organisaties mee te krijgen met het initiatief zonnepanelen te plaatsen, om dit initiatief op gang te krijgen heeft meer dan een jaar geduurd. Zijn advies voor overheid en andere organisaties: 'Dans mee met het enthousiasme van de burgers'.

Minister Liesbeth Spies van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) beaamt dit. Ze danst graag mee op het enthousiasme van burgers en vindt het een voorrecht om bewonersinitiatieven als wijkondernemingen mee te mogen maken. Verder wijst ze erop dat de beweging van burgerinitiatieven inderdaad aan de gang is: Overvecht, Utrecht, Amsterdam zuid, en nu Amersfoort. Wat heeft overheid hiermee te maken, en waarom zitten verschillende overheidsfuncties hier in de zaal? 'Ik denk dat wij als bestuurders meer dan ooit ruimte moeten bieden voor initiatief'. Spies wijst erop dat het hier niet zozeer gaat om overnemen, maar juist initiatieven te honoreren die van onderop ontstaan zijn. En dat gaat vele malen verder dan buurtavonden te organiseren en dat mee te nemen in de gemeenteraad.

Ook benadrukt Spies het belang de burger meer vertrouwen te geven. Het vertrouwen moet worden teruggegeven aan wijken en buurten. De overheid mag met initiatieven meedoen, in plaats van overnemen. Daar zie je nu al veel goede voorbeelden, maar er zijn ook gemeenten die ongebruikte stukken grond niet willen vrijgeven, omdat ze bang zijn voor de verantwoordelijkheid hiervoor. Ook wet en regelgeving komen aan bod. Vaak worden wetten en regels ten onrechte gebruikt als belemmering. Veel te vaak worden regels aan gehaald als een gemakkelijk excuus te zoeken naar moeilijkheden in plaats van mogelijkheden.

In het kader van wijkondernemingen organiseren ondernemende bewoners zich samen in buurt waar voorheen die taak bij overheid lag. Zo richten bewoners zich op groengebieden, maar ook op het samen organiseren van zorg, etc. Opzetten van een wijkonderneming is niet altijd gemakkelijk en ruimte geven daaraan vraagt om een houding vanuit de overheid om dat mogelijk te willen maken. Een verandering in de politieke cultuur is hiervoor nodig: 'Er mag wel wat fout gaan'. 'We moeten toe naar een politieke cultuur waarin iets fout mag gaan zonder dat de wethouder direct tot aftreden wordt gedwongen'. 'Wij als overheid moeten misschien veel vaker op onze handen blijven zitten'. Initiatief moet meer aan burgers worden overgelaten en vertrouwen moet worden gegeven. Veel vaker moet de overheid een bondgenoot bij maatschappelijk initiatief worden. Mensen die hier zitten noemt Spies dan ook 'verbindende schakels in hun buurt'.

De rol van het ministerie van BZK in het experiment wijkonderneming is het randvoorwaardelijk, financieel en juridisch mogelijk maken van wijkondernemingen, opdat deze beweging ruimte krijgt om te groeien en maatschappelijk effect te bereiken.

Activiteiten die het ministerie van BZK onderneemt binnen het experiment wijkonderneming;

- Experiment bewonersbedrijven van het Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken (LSA). De komende drie jaar zal het LSA 14 bewonersgroepen ondersteunen bij het opzetten en uitvoeren van hun bewonersbedrijf. Dit wordt financieel mogelijk gemaakt door het ministerie van BZK, de Nationale Postcodeloterij en het Fonds Werken aan Wonen.
- Naast dit experiment ondersteunt het ministerie van BZK breder in het land wijkondernemingen via onderzoek, advies, kennisdeling en een leernetwerk. Ook wil ministerie van BZK gemeenten (en daarmee wijkondernemingen) ondersteunen bij knellende of belemmerende regelgeving en bij de cultuuromslag die er nodig is.
- Onderzoeksinstituut OTB onderzoekt in de periode 2012–2014 de bewonersbedrijven van het LSA. Focus ligt zowel op de lessen die voor startende bewonersbedrijven te trekken zijn als de rol van de overheid en andere maatschappelijk instellingen. Daarnaast zal de meerwaarde (financieel, kwalitatief) van bewonersbedrijven worden onderzocht. Dit onderzoek wordt financieel mogelijk gemaakt door het LSA en het ministerie van BZK.
- Concrete knelpunten in wet- en regelgeving die worden aangedragen door gemeenten en bewonersgroepen zullen worden onderzocht en waar mogelijk weggenomen.
- Daar waar behoefte is aan ondersteuning bij het overnemen van maatschappelijk vastgoed (zoals buurthuizen en dorpshuizen) door bewoners of overdragen van maatschappelijk vastgoed aan burgergroepen kan het rijk expertise leveren. Praktijkkennis voor deze groepen wordt ook in 2 factsheets gebundeld, die dit najaar verschijnen.
- Verschillende gemeenten, zoals Enschede en Amsterdam, ontvangen van BZK ondersteuning op maat met betrekking tot wijkondernemingen. Dit in het kader van de maatwerkafspraken over de leefbaarheidsaanpak tussen gemeenten en rijk.
- Er zal door Aedes en BZK, in partnerschap met Bouwstenen voor Sociaal, LSA en Stichting Kennisland op 11 oktober 2012 een kennisbijeenkomst over wijkondernemingen plaatsvinden voor bewonerscollectieven, gemeenten en maatschappelijke instellingen. De minister van BZK heeft een rol op deze bijeenkomst.
- In het najaar verschijnt een publicatie voor dezelfde doelgroep over wijkondernemingen, waarin de diversiteit van de beweging van bewonerscollectieven tot uiting komt en faal- en succesfactoren in de relatie tussen wijkondernemingen en, overheden, corporaties en andere instanties centraal staan.

Als afsluiting nodigt Spies de zaal uit dit lef te blijven tonen en de overheid aan te spreken op wat beter zou kunnen. Kennis als die op een dag als vandaag wordt opgedaan helpt ook en geeft energie om volgende stappen te kunnen blijven zetten. 'Daar ligt onze gemeenschappelijke opdracht'.

Spies reikt tot slot het eerste exemplaar van het nieuwe magazine Wijkondernemingen uit aan Joke Sickmann, met daarin initiatieven van wijkondernemingen. In dit magazine staan diverse voorbeelden van succesvolle wijkondernemingen en krachtige wijken. Daarnaast geven in het magazine minister Liesbeth Spies (BZK) en Marc Calon (Aedes) hun visie op de kracht van wijkondernemingen in het magazine. Bovendien reageren een aantal gezaghebbende professionals op ontwikkelingen op het gebied van burgerinitiatieven en lokale kracht en proberen ze de opkomst van wijkondernemingen te verklaren.

Naast het magazine is er een weblog over het thema wijkondernemingen ontwikkeld: www.tijdvoorsamen.nl. Op dit weblog kunt u reageren op de artikelen, bijvoorbeeld op de zes uitgebreide versies van de referaten over praktijk en theorie van de wijkonderneming, die in verkorte vorm in het magazine zijn opgenomen. Neem gerust een kijkje op het weblog en praat mee! Onder elk artikel kunt u een reactie plaatsen. Ook verzoeken wij u vriendelijk het weblog onder de aandacht van uw netwerk te brengen.

Ruben Maes in gesprek met minister Liesbeth Spies (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), Henk Cornelissen (directeur Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken), Marc Calon (voorzitter Aedes vereniging van woningcorporaties), Menno Tigelaar (wethouder Amersfoort):

Tigelaar begint over aandachtswijk Kruiskamp. Kruiskamp is een van 40 aandachtswijken van het Rijk. Het is enorm vooruit gegaan de afgelopen jaren blijkt uit cijfers van 2007 tot 2011. Ook wordt er ruimte gegeven aan ontmoetingen en wijkondernemingen in die buurt. Spies wijst erop dat de wijk natuurlijk 'nooit' klaar is, maar dat er wel een enorme vooruitgang te zien is. Er is veel in de wijk gebeurd. 'Als we kijken naar termen van wat er verbeterd is, dan is de grootste zorg weg. Dan kunnen we wellicht de sticker aandachtswijk eraf halen.'

Ook Tigelaar wijst erop dat er wordt gekeken naar wat de wijk nodig heeft. Er valt nog wat te doen met veiligheid, maar er is al wel een enorme vooruitgang te zien. Wat dat betreft kan het gesprek aan worden gegaan met de partijen die daar actief zijn en te kijken naar of het stickertje daadwerkelijk eraf kan.

Een dame uit het publiek stelt dat borgen belangrijk is: continuïteit is belangrijk om voort te zetten wat er bereikt is en de vrouw maakt zich zorgen dat als het stickertje eraf wordt gehaald de positieve ontwikkeling stopt van de wijk. 'Moet het niet juist nog extra aandacht krijgen?' Minister Spies gaat in op het belang van deze

aandacht, maar vooruitgang moet worden gevierd en dat kan zichtbaar worden gemaakt door de wijk van het lijstje aandachtswijken af te halen, uiteraard zonder dat continuïteit in gevaar komt. 'Dat is uitdrukkelijk niet de bedoeling'.

Het gesprek ontwikkelt zich tot wijkondernemingen in het algemeen en hun potentie. Henk Cornelissen ziet dat er een omslag gaande is, voor wat betreft wijkondernemingen. Mensen zijn gewend geraakt aan professionals die de projecten implementeren. Nu is het anders door een samenloop van omstandigheden. Het is crisis en er is minder geld wat eigen initiatief stimuleert. Aan deze omkeer moet de overheid volgens Spies gehoor geven. Voor een deel financieel, maar ook moet er vertrouwen aan burgers zelf worden gegeven. 'Deze beweging van initiatieven en vertrouwen geven vanuit de overheid, is heel belangrijk en zou zo snel mogelijk onomkeerbaar gemaakt moeten worden'.

Maes vraagt hierop of de ambtenaren willen gaan staan en of de minister deze ambtenaren wil toespreken over dat ze deze ruimte moeten bieden. Onder gelach van publiek gaan de ambtenaren staan en spreekt Spies ze aan, dat het bij politiek en bestuur moet beginnen. Als het goede voorbeeld niet door de overheid wordt gegeven en er door haar niet wordt gezocht naar mogelijkheden maar naar moeilijkheden, dan kan er niet van anderen worden verwacht dat zij dit initiatief wel nemen, aldus Spies. 'Maar, ik zie allemaal mensen hier die graag hier aan willen werken'.

Marc Calon: 'De cultuur dat alles goed moet gaan, daar moeten we vanaf. Je moet accepteren dat het leven vol risico's zit, dat er dingen fout gaan. Je moet een beetje stout durven zijn!'

Tigelaar stemt in met het belang van ruimte geven en fouten durven maken: 'We moeten in Nederland kritisch de regels tegen het licht durven houden van wat wel en niet zou moeten' Cornelissen haakt hierop in: 'Waar het om gaat. Principles travel, processes don't'. Je kan naar het principe kijken. Wat is het principe in Amersfoort: dat mensen wel ruimte krijgen om zelf aan de slag te gaan. Mensen krijgen hart voor een project als het hun eigen organisatie is. Hierin moeten ze wel worden gesteund: 'Soms lijkt het wel een beetje op ontwikkelingswerk. Mensen moeten iets in de handen hebben om mee aan de slag te kunnen'.

Spies sluit het gesprek af: 'Wat ik u en mijzelf mee zou willen geven. Praatjes vullen geen gaatjes. We moeten beiden ervoor zorgen dat ideeën uitgevoerd worden. Geen woorden maar daden'.

Diversity Joy:

Léon Beckx begint als spreker voor Diversity Joy. 'We gaan kijken of we het iets warmer kunnen krijgen'. Het is een experiment in zelf-organisatie, aldus Beckx. Het publiek krijgt de opdracht om zelf muziek te maken met hun stem, lichaam, of stoel. Het publiek pakt dit goed op. Langzamerhand ontstaat een geweldig muziekstuk.

Hierna volgt een tweede opdracht voor het publiek. In een duo met een bezoeker die je niet kent krijg je 3 minuten de tijd om elkaar te leren kennen en elkaar te inspireren.

Na deze warming-up wordt het plenaire gedeelte weer opgepakt. Ruben Maes interviewt Ingrid de Moel (Bouwstenen voor Sociaal), Ans Mers (van wijkvereniging 'Het Klokhuis'), Jurgen van der Heijden (AT Osborne) en Maarten van Ham (TU Delft).

Ingrid de Moel vraagt zich af wat partijen en corporaties kunnen doen voor en met wijkondernemingen. Volgens haar kunnen ze van goede initiatieven leren en die in beeld brengen. Hier is ze de afgelopen 3 jaar druk mee geweest. Ans Mers vertelt hoe zij heeft gevochten tegen het sluiten van haar wijkcentrum i.v.m. nieuwe opvang voor verslaafden die zou komen. Dit heeft haar buurt door eigen sociaal ondernemerschap voorkomen. Jurgen van der Heijden benadrukt als academicus dat uit het rijtje van drie er veel naar geld wordt gekeken. Belangrijk is dat de geldstroom georganiseerd wordt. Heel belangrijk is, stelt hij: ten eerste kosten delen, trapje hoger is waarde vast houden, daarboven komt winst. Willem reageert op het belang van geld en gelach in de zaal: 'Ik denk dat geld meer kapot maakt dan dat drank goed kan maken'. En vrouw uit het publiek reageert hierop. Zij stelt dat ze in haar Rotterdamse wijk bepaalde zaken voor de helft van het geld zouden kunnen doen. Geld is volgens haar echter ook belangrijk. Moeite moet immers beloond worden.

In Ans haar onderneming is het aspect geld ook heel belangrijk: 'Wij moeten geld verdienen want we moeten veel huur betalen. We zijn denk ik de enige wijkvereniging die huur moet betalen'. Mix van subsidie krijgen en zelf kijken waar geld zit is daarom belangrijk voor wijkondernemingen.

Volgens Jurgen van der Heijden is er een sterke subcultuur ontstaan op het gebied van wijkondernemingen. Aan de ene kant is dat sterk, aan de andere kant sluit dat ze af. Je hoeft niet helemaal in een subcultuur te vallen.

Ruben gaat door naar het onderwerp 'regels'. 'We moeten met elkaar zoeken waar mensen op aansluiten in plaats van regel-bashing. 'Zeg eens iets positiefs'. Jurgen: Het proces eist kwaliteit. Zonder regels kun je dat niet. Deze positieve perceptie is volgens hem weg. 'Vroeger, na de oorlog was de perceptie dat regels belangrijk waren, regels beschermden ons. We vergeten wel eens dat ze ons ook beschermen. Als je de kwaliteitsregels weggooit, dan is er een probleem'. Ingrid heeft echter probleem met commerciële en niet-commerciële regels. Maatschappij verandert dusdanig dat het niet meer zo werkt als eerst. Ans vult dit aan met de opmerking dat wijkonderneming zich soms sneller ontwikkelen dan de overheid 'We zagen hoe het klokhuis achteruitging, en toen hadden we te snel initiatief genomen terwijl het bestel daar meer tijd voor nodig heeft.'

Tot slot geeft Ingrid aan dat ieder initiatief zijn eigen dynamiek heeft, maar de overheid heeft dat ook en het is lastig om dit gelijk te schakelen.

Voordat het plenaire gedeelte door Ruben Maes afgesloten wordt introduceert hij het concept van de verkenners voor de dag. Verkenners, te herkennen aan de rode stropdas, gaan gedurende de dag de geluiden opvangen om aan het eind van de dag conclusies te trekken uit de geopperde ideeën. Eind van de dag gaan ze even met elkaar om de tafel zitten en selecteren ze het beste idee voor een prijs.

Workshop 1: Hoera, ik wil een wijkonderneming, en nu? Alles wat u altijd al wilde weten over regelgeving voor wijkondernemingen.

Moderator	Peter Voogt (ISS)
------------------	----------------------

Verslag

Bij de twee workshop-sessies waren samen circa 25 personen aanwezig. De opzet was een echte zelfwerk sessie zonder presentatie vooraf. Bij het rondje kennismaken gaf men aan welke vragen men had. Korte vragen werden gelijk beantwoord door de overige deelnemers en/of Peter. Gezamenlijk werd besloten welke praktijksituatie verder werd uitgespit.

Vooraf had Peter aangegeven dat de keuze van rechtsvorm vaak ten onrechte gezien wordt als oplossing: 'Als we dat maar één keer weten, gaat de rest vanzelf'. Maar de rechtsvorm is slechts een middel, ook geen vaststaand gegeven, je kan hem gaandeweg aanpassen. Achter de vraag naar een geschikte rechtsvorm gaat vaak een vraag schuil omtrent de verdere aanpak. Twee voorbeelden uit de workshops.

1. Een deelnemer was actief voor een 'wijkmuseum' i.o. en werd door gemeente en andere instanties enthousiast bestookt met vragen, verlangens en vooral overleg. Haar aandacht dreigde volledig te worden opgeslokt en ze werd bijna een verlengstuk van het weliswaar goedbedoelde beleidscircuit. Er waren wel enkele vrijwilligers die zich wilden inzetten, maar nog te weinig om de organisatie te draaien. En men keek ook uit naar een gebouw. Moest er een stichting komen? Reactie: waarom gelijk het beheer van een gebouw op je hals halen? Er zijn ook Volksuniversiteiten zonder gebouw, ze organiseren cursussen in bestaande horeca zaaltjes. Het wijkmuseum moet nog een gezicht krijgen in de wijk. Zet daarom herkenbare activiteiten op in de wijk. Op verschillende (tijdelijk leegstaande) plaatsen: 'pop-up' expo's. Vergelijk je met een 'historische vereniging' zoals vele plaatsen die kennen. Focus je dus eerst op activiteiten, maak je zichtbaar en mobiliseer mensen om lid te worden van de 'historische wijkvereniging' en laat ze meedoen met het organiseren van activiteiten. Voorlopig volsta je met een 'vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid'. En vooral even weg van het beleidscircuit.....

2. Een nogal curieuze uitgangssituatie: een wethouder die bedenkt dat bewoners zelf het welzijnswerk wel kunnen verzorgen en voor subsidie moeten meedoen met een aanbestedingsprocedure. En al die kleine buurtgroepen is maar lastig, dus wel graag even bundelen in één organisatie.

Reactie: die wethouder gaat nogal ver in z'n pogingen om burgerinitiatief naar z'n hand te zetten, alsof het welzijnsorganisaties zijn die je kan verplichten tot fusie. Vrijwilligers kan je hun eigen organisatie, waarmee ze zich identificeren, niet afpakken. Is het niet al te gemakzuchtig van de gemeente om geen individuele

subsidierelaties te willen aangaan? Maar als het niet anders kan, creëer dan maar een servicebureau die voor de afzonderlijke bewonersbedrijven de aanbesteding regelt en bundelt. Een soort deskundig administratiekantoor, die zich niet bemoeit met het beleid van de aangesloten bewonersbedrijven. Zo'n servicebureau kan een vereniging zijn. Maar ja, een wethouder die denkt in termen van beheersbaarheid zal wel enthousiaster zijn voor een degelijker ogende stichtingsvorm. Kan ook, zorg gewoon dat ieder bewonersbedrijf een zetel in het algemeen bestuur heeft. En laat dat bestuur vooral voorkomen dat de 'directeur' zich gaat opstellen als 'baas' van de aangesloten bewonersbedrijven.

Workshop 2: Moet het recht veranderen? Burgerinitiatief vraagt om nieuw recht.

Moderator	Jurgen van der Heijden (UvA en AT Osborne)
------------------	--

Verslag

Wijkondernemingen en andere burgerinitiatieven zetten het recht onder druk. In deze workshop zijn we met elkaar in discussie gegaan over een nieuwe hoedanigheid die het recht kan aannemen in een samenleving waarin wijkondernemingen en andere burgerinitiatieven een belangrijke rol spelen. De workshop kreeg al snel het karakter van een geanimeerde discussie. Gestart werd met de opmerking dat regels niet alleen maar vervelend zijn, maar ook een functie hebben voor de kwaliteit van wijkondernemingen. Denk aan regels voor veiligheid en hygiëne.

Eén van de deelnemers droeg het voorbeeld aan van een bewonersstichting die een ambachtsschool wil opzetten. Er zijn al veel bedrijven die willen meedoen aan het initiatief. Daarbij hebben zij een gebouw nodig waar ze de gemeente om vroegen. Maar de gemeente gaat nu hetzelfde doen met het roc, een adviesbureau en opbouwwerk. Men heeft het gevoel dat hun idee wordt overgenomen, maar zelf buiten spel worden gezet.

De vraag is of burgers nu geholpen of belemmerd worden door regels? In de discussie kwam naar voren dat als je iets wil beginnen, je gewoon moet beginnen. Hoe meer je met de overheid wil doen, hoe meer je met regels te maken krijgt. Er werd een pleidooi voor nieuw buurtrecht gehouden. Deel van de rechtshandhaving, rechtsregulering zou bij de burgers kunnen worden gelegd, maar daarachter moet een overheid staan.

Er werd een voorbeeld gegeven van een buurthuis dat door de gemeente niet is overgedragen en dat zichzelf moet bedruipen en daarvoor een bar exploiteert en broodjes verkoopt, terwijl daartegenover een horecabedrijf zit dat voor het bestaan daar ook van afhankelijk is en huur moet betalen etc. Hier ontstaat een dilemma.

Mogelijkheid om de dit dilemma op te lossen zou kunnen zijn om de burgers dit naar redelijkheid te laten oplossen.

De inleider introduceert de mogelijkheid van 2 nieuwe aanpakken:

– voordeelaansprakelijkheid: mensen die veel doen waar anderen profijt van hebben zouden daar aanspraak op kunnen maken , bv. d.m.v horizontale belastingheffing.

Aanspraak maken op tijd of geld.

– bv iemand wil groenonderhoud gaan doen. Overheid stelt dan niet alleen de regelgeving vast, maar geeft ook aan welke extra mogelijkheden gebruikt kunnen worden door die persoon of organisatie die het werkt doet. Er wordt dan een publiek-private overeenkomst gesloten.

Tevens kwam aan de vraag aan de orde hoe om te gaan met bewoners die niet mee doen of willen doen en de optie dat de gemeente de organisatie beloont die zich inzet i.p.v. tot horizontale belastingheffing over te gaan.

Geconcludeerd werd dat experimenten nodig zijn met de mogelijkheid om bepaalde regelgeving buiten werking te stellen op het moment dat er een duidelijke betere oplossing voorhanden is.

Workshop 3: Hoe houd ik mijn wijkonderneming draaiende (met vrijwilligers)?

Moderator	Trevor James (VanNimwegen)
Spreker	Dorothe Lucassen (Het Wilde Westen)

Verslag

Het Wilde Westen is een culturele onderneming. Dorothe Lucassen heeft deze stichting in 1999 opgericht. Vanaf het begin heeft zij met de vrijwilligers gewerkt. Het feit dat Dorothe Lucassen zelf ook afkomstig is vanuit de kunst en cultuur sector, heeft dat allemaal iets gemakkelijker gemaakt. Zij heeft vanaf het begin voor een persoonlijke benadering gekozen. Dit heeft ze gedaan door wijkbewoners van verschillende locaties te benaderen en deze mensen uitgenodigd om samen met haar wijk activiteiten voor kinderen te organiseren. Dorothe benadrukte als je de activiteiten dichterbij de mensen brengt des te meer zij zich betrokken en toegankelijker voelen.

Verder gelooft Dorothe niet dat men met een wijkonderneming heel snel de kosten terug kunnen verdienen. Zij heeft vier jaar lang geen cent van haar inzet verdiend. Omdat zij niet graag stil wilde zitten, heeft zij al haar activiteiten vrijwillig gedaan. Na vier jaar wordt zij nu voor drie dagen in de week betaald, terwijl ze zeven dagen werkt. Het woord 'vrijwilligers' of 'vrijwilligerswerk' is niet meer van deze tijd. Zij hoopt dat er een nieuwe Jargon wordt gevonden om dit woord te vervangen, zelf gebruikt zij dit woord ook niet meer.

Haar werkwijze is uniek. Ze maakt afspraken met alle betrokkenen, zowel met de docenten die een cursus geven als met de deelnemers van de cursus. ‘Je komt hier iets halen, maar je moet ook iets brengen.’ Dat is haar motto om meer mensen aan deze wijkonderneming te verbinden. Hiermee wordt iedereen verantwoordelijk over de reilen en de zielen van de onderneming. Dit wordt weer aangeduid doordat 80 mensen uit de wijk de sleutel hebben van het gebouw. Verder lopen nu 120 kunstenaars bij de onderneming en wekelijks maken er in totaal 1000 mensen gebruik van het aanbod van Het Wilde Westen. Zij zijn tegelijk gebruiker en vrijwilliger. De deelnemers moeten onderdeel zijn van de hele organisatie en zich betrokken voelen. Er is veel sprake van interactie.

Tot slot zijn subsidies erg gevaarlijk voor een wijkonderneming. Daarom geeft zij aan iedereen mee, dat alle organisaties snel moeten stoppen met de subsidies. Haar motivatie is zodra je subsidie hebt dat je dan niet meer creatief bent. Indien er toch subsidie komt dan moet deze subsidie niet aan een opdracht gekoppeld worden. Ook gaf ze aan dat je geen concurrentie moet worden van welzijnswerk in de wijk, maar zorg dat je met hen samenwerkt.

Workshop 4: Bewoners beheren vastgoed: Hoe doe je dat?

Moderator	Willem van der Craats (Bureau Point)
Spreker	Glenn van Vleuten (Casade Waalwijk)

Verslag

De workshop start vanuit de constatering dat gemeenten door onvermijdelijke bezuinigingen een verandering van taken en verantwoordelijkheden doorvoeren. Als direct gevolg daarvan worden maatschappelijke activiteiten stop gezet. Vaak gaat dat gepaard met het afstoten van maatschappelijk vastgoed. Hierbij kun je vooral denken aan buurthuizen en zorgverlening in de buurt.

De deelnemers aan de workshop vinden dat de opbouw van de nieuwe verzorgingsstaat echt van onder af aan opgebouwd moet worden. Niet het leegkomende gebouw is bepalend, maar het gaat om het idee achter de activiteiten die de initiatiefnemende burgers nastreven. Soms kom je dan tot de ontdekking dat daar geen gebouw in de wijk voor nodig is.

Er is heel veel maatschappelijk vastgoed in Nederland waarvan er ook veel – tegelijk – op de markt komt. Daar zit dan direct een prijskaartje aan vast. En dan begint het financiële spel al direct: is het de boekwaarde in de administratie van de gemeente? Hoe is die tot stand gekomen? Is er een marktconforme prijs? Hoe definieer je die

prijs? Hoe komt dan huurprijs per m² tot stand?

De kennis rondom deze financiële materie is veelal onvoldoende beschikbaar bij de initiatiefnemers. Hierdoor worden vraagstukken rond beheer en financiering zo lastig, dat het gevaar schuilt dat het initiatief geen goede kans krijgt.

De voorgaande vragen en conclusie worden aan de hand van voorbeelden uit Amersfoort en uit Bladel .

In geval van de casus Zielhorst in Amersfoort werd een bibliotheek gesloten en dit leidde tot verscheidene initiatieven in de buurt die wel gebruik wilden maken van deze locatie. Direct waren er een paar struikelblokken: was de noodzakelijke expertise wel beschikbaar? Hoe kom je tot een goede exploitatie? Wat is de financiële spankracht van de huurders? Welke organisatiestructuur moet je kiezen en wie zijn je partners? Hoe kijkt de fiscus naar de constructie?

In Bladel heeft een wijkraadpleging veel mogelijke participanten opgeleverd voor een leegkomend schoolgebouw. De kostprijs noopt tot het flexibel gebruik van de beschikbare m² en daarmee tot het binnenhalen van meer partijen. Maar hoe betrek je die daar allemaal bij? Welke effecten zal dat hebben op de leefbaarheid en op de buurteconomie? En is dat dan wel in overeenstemming met de behoefte in de buurt, hoe identificeer je die behoeften?

Een aantal zaken die een rol kunnen gaan spelen bij bewonersinitiatieven zijn nog niet goed genoeg in beeld. Om dat wel voor elkaar te krijgen heb je een goed ondernemersplan nodig.

Voorbeelden voor een ondernemersplan kunt u vinden op: <http://www.wijkonderneming.nl/>

Workshop 5: Wijkondernemingen naar Engels 'trust' -voorbeeld.

Moderator	Maarten van Ham (TU Delft)
Spreker	Reinout Kleinhans (TU Delft)

Verslag

Aanleiding voor het experiment van het Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken (LSA) was de toezegging van de voormalig minister van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), Piet Hein Donner, om wijkondernemingen te ondersteunen. Het LSA ondersteunt gedurende drie jaar 14 bewonersgroepen bij het opzetten en uitvoeren van hun bewonersbedrijf. Naast deze 14 experimenten ondersteunt het ministerie van BZK ook breder in het land wijkondernemingen via onderzoek, advies en kennisdeling. Het OTB doet in opdracht van het ministerie van BZK onderzoek naar de 14 startende bewonersbedrijven. De principes van een bewonersbedrijf zijn:

- Werkt aan economische, fysieke en sociale ontwikkeling van een gebied waarin bewoners zichzelf herkennen;
- Is onafhankelijk, zelfvoorzienend en winst vloeit terug naar de wijk en komt niet bij private personen terecht;
- Is geïnitieerd door (komt voort uit) bewoners, is in bezit van bewoners en wordt bestuurd door bewoners;
- Is gericht op samenwerking met bewonersverenigingen, lokale overheid, instellingen en bedrijven

Volgens Maarten van Ham is het tweede principe nieuw. Er zijn drie fasen in de oprichting van de bewonersbedrijven:

1. Opstarten – schrijven van een ondernemingsplan.
2. Kwartiermaken – samenstellen van een bestuur, oprichting, beoordeling van het ondernemingsplan door een beoordelingscommissie. In deze fase wordt een (betaalde) kwartiermaker aangesteld ter ondersteuning van de bewoners.
3. Bedrijfsvoering – elk bewonersbedrijf krijgt een startkapitaal.

Het concept ‘Development Trusts en Community Enterprises’ komt uit het Verenigd Koninkrijk en is gestoeld op het ‘Big Society’ gedachtegoed van Phillip Blond. Premier Cameron probeert met het ‘Big Society’ gedachtegoed de problemen in het Verenigd Koninkrijk aan te pakken. De oudste wijkonderneming in het Verenigd Koninkrijk bestaat al meer dan veertig jaar: [the Lenton Centre](#). Zelforganisatie is een vehikel voor burgers waar gaten zijn gevallen door bezuinigingen – to help citizens to help themselves. Er is veel kritiek op de ‘Big Society’ aanpak omdat het de zwakste mensen in de samenleving het hardst raakt. Daarnaast zijn veel Britse voorbeelden ontstaan vanuit overheidsinitiatieven. Een voorbeeld hiervan is de Hudswell community pub. Deze pub moest sluiten door geldgebrek. Omdat het een belangrijk ontmoetingscentrum was in de buurt werd er door buurtbewoners een actie gestart om geld op te halen. Interessant om te zien is dat in tijden van bezuinigingen deze pub weer geopend werd met (overheids)geld dat door de buurtbewoners was opgehaald. [Locality](#) is de nationale parapluorganisatie die in het Verenigd Koninkrijk als makelaar tussen overheid, gemeenschappen, trusts en wijkcentra fungeert. In het Verenigd Koninkrijk is sinds april 2012 de Localism act van kracht. In deze wet zijn collectieve rechten van bewoners vastgelegd (right to bid, to challenge, to buy).

Volgens Maarten van Ham en Reinout Kleinhans is er sprake van een paradox wanneer het gaat over bewonersbedrijven – het SOS model:

- Selectie: wie profiteert er wel en wie niet. Het is selectief. Hierdoor ontstaat er segregatie. Daar waar de meeste sociale problemen zijn is de capaciteit tot zelforganisatie/ initiatieven het minst (Mattheuseffect). In het Verenigd Koninkrijk zijn het vaak hoogopgeleide vrouwen die in het bestuur zitten. Vaak is het onduidelijk hoe bewoners subsidie kunnen aanvragen, zeker voor groepen die niet de juiste netwerken hebben.
- Sterke vraaggerichtheid

Na deze introductie van Maarten van Ham en Reinout Kleinhans volgde een discussie:

Wat is de capaciteit in Nederland wanneer het gaat over vrijwilligerswerk – er ligt te zware nadruk op vrijwilligerswerk. Toegestaan moet worden dat bewoners er ook geld aan mogen verdienen.

Moeten professionals hun handen afhouden van deze initiatieven of kunnen deze initiatieven niet zonder professionals? Helemaal afwezig zijn is geen optie. Spanningen lokale overheid en andere partijen.

Wanneer wijkondernemingen/ bewonersbedrijven ondersteuning krijgen van de overheid kan er oneerlijke concurrentie ontstaan omdat het diensten goedkoper kan leveren dan commerciële ondernemers. Enerzijds zijn er regels nodig, anderzijds moet per initiatief goed gekeken worden of er werkelijk sprake is van oneerlijke concurrentie.

Burgers zullen initiatieven ontplooiën die niet aansluiten bij de strategie van de overheid en wanneer er een noodzaak is (zoals bijvoorbeeld bij het Klokhuis het geval was – de gemeente wilde hier een dak- en thuislozenopvang van maken).

De bewonersbedrijven krijgen veel ondersteuning. Een stelling was dat er betaalde kwartiermakers werden aangesteld omdat het experiment niet mag mislukken. Enerzijds mag het niet mislukken omdat de bewoners er blijven wonen en niet zoals ondernemers ergens anders opnieuw kunnen beginnen. Anderzijds zijn er voor het opzetten van een bewonersbedrijf bepaalde vaardigheden nodig en kost het veel tijd. Een kwartiermaker kan bewoners hierin ondersteunen. Deze ondersteuning maakt het moeilijk voor het OTB om de succes- en faalfactoren van bewonersbedrijven te onderzoeken.

Een andere vraag die opkwam was wanneer je met overheidssteun stopt? Als het goed gaat? Of als er een nieuwe institutie ontstaat?

Workshop 6: Het nieuwe ruimte geven door wethouders en corporatiebestuurders.
--

Moderator	Ruben Maes
------------------	------------

Sprekers	René Mascini (directeur woningcorporatie Woonpartners Midden Holland), Anjo van de Ven (wethouder gemeente Alkmaar), Pierre Sponselee (directeur woningcorporatie Woonwaard Noordkennemerland) , Pieter Bregman (directeur woningcorporatie Nijestee).
-----------------	---

Verslag

Welk type leider is nodig om de beweging van ondernemende bewonerscollectieven zoveel mogelijk ruimte te geven? Hoe ga je om met het spanningsveld tussen het geven van rust en ruimte en het laten zien van resultaten? Wanneer laat je los en wanneer houdt je vast aan het rechtvaardigheidsprincipe. Hoe ga je om met andere verantwoordelijkheden van bewoners? Hoe zorg je ervoor dat iedereen mee kan doen? Is dit een taak van bestuurders?

In de workshop werd vastgesteld dat het ingewikkeld is voor bestuurders om echt los te laten. Het gaat veelal om een belangenafweging, waarbij regels ook bescherming bieden aan bewoners.

Pieter Bregman vindt ruimte bieden te makkelijk, je moet ook inspiratie bieden. Als bestuurder heb je een voorbeeldfunctie. Het gaat om een gezamenlijke visie, maar de directeur is daar het gezicht van.

Anjo van de Ven vertelt dat ze in Alkmaar het beleid hebben omgedraaid. Er worden niet meer plannen vanuit de gemeenten over de wijk uitgerold, maar de gemeente participeert. Dat was wel een schok voor medewerkers en bewoners.

Pierre Sponselee geeft aan dat de houding binnen de organisatie ook de houding tegenover bewoners bepaalt. Binnen moet je zijn, zoals je buiten praat.

Pieter Bregman verbaast zich over de houding tegenover huurders: We behandelen huurders als mensen die niets kunnen. Huurders kunnen niets zelf, daarom bepalen wij van alles voor ze, zoals het onderhoud. Maar als die zelfde huurder een woning koopt, dan kan hij blijkbaar ineens alles. De regelgeving is dan ook gericht op twee soorten mensen. Maar huurders kunnen zelf heel goed risico's managen!

Anjo van de Ven heeft twee stelregels: Van nee, tenzij naar ja, mits. En: Help mij het zelf te doen, een uitspraak van Maria Montessori.

Er zijn zoveel regels voor corporaties dat je als corporatie altijd een regel overtreedt. Spies zei vanochtend dat we ruimte en rugdekking moeten geven, naar BZK geeft corporaties geen rugdekking.

Een argument dat ambtenaren veel gebruiken is het voorkomen van rechtsongelijkheid.

Anjo van de Ven geeft aan dat het eigenlijk niet gaat om precedentwerking, maar het betreft maatwerk.

Er is hier sprake van paradox: De politiek belooft dat je risico vrij leeft, met het idee dat je daar gelukkiger van wordt. Maar mensen worden daar juist ongelukkig van.

En wat nou als je niet zo'n verlichte leider te maken hebt? De aanwezige bestuurders raden om er met gestrekt been in te gaan. Of de bestuurders in dat geval links te laten liggen. Om zelf andere dingen te doen.

Workshop 7: Samen of tegen-werken: veranderende verhoudingen bewoners en instituties.

Moderators	Pieter Liefvering en Angelique Boel (BZK)
Sprekers	Ans Mers (Bestuurslid Stichting Beheer het Klokhuis) en Marjanne van Loon (gemeente Amersfoort)

Van deze workshop is (nog) geen verslag beschikbaar.

Workshop 8: De buurt organiseert zichzelf.

Moderator	Jacqueline van Loon (Amsterdam Steunpunt Wonen)
Spreker(s)	Tom Schram (Diversity Joy)

Verslag

We worden eerst even warm met wat oefeningen. Na de voorstelronde van de workshopleiders gaan we verder met een oefening zelf-organisatie. We organiseren om de drie keer in verschillende groepen: op kleur ogen, organisatie/beroep, en droom (samen, inspiratie, etc).

Jacqueline vertelt vervolgens over een experiment in Amsterdam. Het doel is de wijk op sociaal economisch hoogplan te brengen. Uit onderzoek is gebleken dat door geldstroom meer mensen enthousiast werden en betrokken begonnen te raken bij wijkinitiatieven. In het experiment mochten bewoners zelf beslissen welke bewonersinitiatieven gehonoreerd werden en met hoeveel geld. Daarna kunnen mensen het zelf ook gaan uitvoeren. Belang hierbij is dat fouten gemaakt mogen worden.

Bij het betrokken maken van mensen uit de wijk werd de Kwantum-methode uit Zuid-Afrika gehanteerd en is er i.s.m. met onder andere Diversity Joy gekeken hoe we dit kunnen implementeren in Amsterdam.

Het belang van het overdragen van verantwoordelijkheid aan de burgers zelf wordt benadrukt. Ook vertelt diversity joy over ervaringen in Engeland en over het belang geld te laten circuleren in de eigen wijk. Van belang hier is het multiply effect: als je geld laat circuleren, kan het meer worden. Als bijvoorbeeld 80 procent geld uitgeeft in de wijk, dan blijft het geld binnen. Dan wordt 1 euro, 5 euro. Dat geld kan dan bij allerlei mensen in de wijk langsgaan.

Na het project uiteen te hebben gezet krijgen we nog een opdracht. We worden in vier groepen verdeeld. Iedere groep vertegenwoordigt een van de volgende actoren: bewoners, corporaties, bedrijven, overheid. En de opdracht is te kijken naar: kansen, belemmeringen, voorwaarden.

Kansen lagen in bezuinigen, maar ook sociale cohesie, veiligheid, core businesses. Het verliezen van controle en het garanderen van goede kwaliteit waren belangrijke belemmeringen en voorwaarden.

Workshop 9: Zorg: organiseer het zelf .

Moderator	Noor Bongers
Spreker	Ad Pijnenborg (zorgcoöperati e Hoogeloon)

Verslag

Een tiental jaren geleden maakten inwoners van Hoogeloon zich zorgen over of ze later in hun dorp konden blijven wonen. Hoogeloon is een dorp van 2100 inwoners waar de vergrijzing toeslaat. De bestaande zorgaanbieders kregen het niet voor elkaar de zorg zo te regelen dat verhuizen niet nodig is. Het urgentiegevoel was groot, daarom zijn de bewoners het zelf gaan doen en hebben ze de Zorgcoöperatie Hoogeloon opgericht. De zorgcoöperatie is een vereniging met 250 leden, zij zijn de baas. Het bestuur handelt alleen op vraag van de leden, waarbij het uitgangspunt is: Wat te doen zodat mensen weer zelf verder kunnen? Negen jaar geleden is gestart met het leveren van diensten als hulp in huishouding. Inmiddels is er ook dagbesteding, zorgbegeleiding thuis en openen in januari twee villa's voor mensen met dementie en een verstandelijke beperking. Naast enkele zorgverleners draait de vereniging voornamelijk op vrijwilligers, inmiddels zijn er zo'n 50 actief.

Het succes van Hoogeloon schuilt in groot urgentiegevoel (samen de schouders eronder), een flinke portie ondernemerschapzin, de kleinschaligheid en gebruik maken van bestaande sociale netwerken. Door inzet van vrijwilligers wordt er sociaal kapitaal opgebouwd, zij hopen later weer gebruik te kunnen maken van inzet van anderen. Ouderen houden zelf de regie en verhouding met de vrijwilliger/ zorgverlener is gebaseerd op gelijkwaardigheid. Uit de ervaring blijkt dat inzet van financiële middelen efficiënter is dan voorheen, zo zijn er bv minder uren nodig dan bij indicatie.

Wat is de rol van de gemeente? Vooral veel luisteren en niet overnemen. Ondersteunen waar kan, bv door verminderen van regelgeving of ontsluiten van netwerk. Het succes is niet zomaar te kopiëren naar andere plaatsen. Het is cruciaal dat het initiatief en eigenaarschap vanuit de bewoners komt. Dit kun je niet opleggen, wel stimuleren. Tip: denk goed na over de 1^e vraag die je stelt. In Hoogeloon was deze: Is mijn huidige woning over 10 jaar nog geschikt om in te wonen?

Workshop 10: De wijkonderneming creëert waarde!

Moderator	Rob Weteling (Stichting Sociaal Maatschappelijk e Innovaties – St-SMI)
Spreker ronde 1	Anneke de Goede (St-SMI: vrouwen- en buurtstudio's Cleo-Patria)
Sprekers ronde 2	Bea Moedt (SocVersity) met bewoners Ronald Hilbert en Raymond Atema (Wielenpolle) en Olga Sahnova (Schepenbuurt)

Verslag workshop ronde 1

Rob Weteling en Anneke de Goede van de Stichting Sociaal Maatschappelijke Innovaties (St-SMI) lichtten de buurtstudio's Cleo-Patria toe.

De eerste buurtstudio is in 2002 in Rotterdam ontwikkeld vanuit de vraag van de gemeente om de wijk veiliger te maken. Inmiddels zijn er buurtstudio's in Amsterdam, Rotterdam, Breda, Bergen op Zoom en Uithoorn.

De buurtstudio's worden voornamelijk door vrouwen gebruikt en richten zich op hun ontwikkeling. De grootste uitdaging is om de deelnemers van consumptief naar actief gedrag te begeleiden. Als ze iets willen, moeten ze dat zo veel mogelijk zelf organiseren. De stichting faciliteert waar nodig. Ter illustratie: de vrouwen kunnen in het algemeen heel goed koken, maar worden begeleid in het vercommercialiseren daarvan. En vervolgens betalen ze door cateringklussen hun aanvullende kookopleiding. Ook worden ze ondersteund in het aanbieden van bijvoorbeeld naailessen, naschoolse kinderopvang of een wijkrestaurant.

Elke buurtstudio bereikt zo'n 150 tot 200 (kwetsbare) vrouwen en vormt qua culturele achtergrond een afspiegeling van de wijk. De afspraak geldt dat er in het Nederlands gesproken wordt.

De ervaring met het opzetten van de buurtstudio's is dat regels vaak een belemmering vormen, maar dat je in plaats van verzet ertegen, beter een goed gesprek over de wereld achter de regels aan kan gaan, omdat dat vaak gedeelde belangen oplevert.

Dilemma's voor de Stichting SMI

Vaak moet bij het begin van het opzetten van een buurtstudio al aangegeven worden wat de doelen zijn, om voor financiering in aanmerking te komen. Maar dat maakt innovatie per definitie onmogelijk.

Het is van belang om de waarde zichtbaar te maken, want dat kan weer geld opleveren. Aan het oorspronkelijke doel, veiligheid in de wijk vergroten, wordt bijgedragen doordat de vrouwen zich meer betrokken en daarmee meer verantwoordelijk voelen voor hun wijk. Maar die bijdrage is niet in percentages uit te drukken.

Maar ook de huisarts en de schooldirecteur geven aan precies te weten wie naar de buurtstudio gaan. De huisarts ziet hen minder op het spreekuur, de schooldirecteur ziet hen meer op school! De buurtstudio's kunnen niet bestaan zonder financiële steun van de overheid.

De stichting worstelt ook met de vraag 'Hoe heffen we onszelf op?'. Door de toename van het aantal studio's dreigt het zelf weer een institutie te worden. En de studio's moeten eigenlijk opgaan in de buurt.

Verslag workshop ronde 2

Spreekers workshopronde: Bea Moed (SocVersity) (Wielenpolle) en Olga Sahnova (Schepenbuurt). Moderator: Rob Weteling.

Bea Moedt vertelt over haar ervaringen de wijken Wielenpolle en de Schepenbuurt in Leeuwarden. Dit waren twee wijken waar het steeds slechter ging en allerlei organisaties zoals welzijnsorganisaties en organisaties die zich bezig hielden met een achter-de-voordeur-aanpak uit de wijk weg gingen. Burgers konden toen hun wensen formuleren en het zelf gaan organiseren. Veel wat een sociaal wijkraad zou doen, doen de burgers nu zelf. Dat geldt met name voor de welzijnsdiensten. Het idee kwam op om een wijkonderneming op te zetten omdat men zag dat er waarde in de wijk zat. Men vervangt de professional en behaalt misschien ook wel betere resultaten. Bovendien leert men veel van het opzetten van een wijkonderneming. Dat levert ook waarde op. Zo wordt het groenbeheer overgenomen. Er is nu ook bereikt dat educatiecertificaten kunnen worden uitgegeven aan buurtbewoners die zich langs deze weg ontwikkeld hebben. De wijkbewoners zijn nu bovendien positiever geworden.

Deloitte wil helpen om een wijkonderneming op te zetten. Het Friesland College wil er leerwerkplaatsen van maken. Ook het Fries Museum is betrokken. Een en ander heeft overigens wel spanning opgeleverd met de lokale overheid en welzijnsinstellingen. De middelen zijn verdwenen en de organisaties, maar daarvoor in de plaats is burgerkracht ontstaan.

Wat moet anders:

- Budgetten moeten naar de wijk met ruimte op basis van plannen van de wijk.
- Het moeten wel aanbestedingen worden, maar bij de beoordeling van de offertes moet de social return meetellen.
- De gemeente wil resultaten. Dat wil men doen d.m.v. social return on investment.

Een andere interessante ontwikkeling zijn de zg. social impact bonds: de doelstelling is bijvoorbeeld om 20 vrouwen laten instromen in een betaalde baan. Een andere organisatie of bedrijf neemt het risico vooraf. De wijkonderneming of een buurtorganisatie doet het project en de gemeente verricht achteraf de afrekening met deze organisatie of bedrijf.

Er is een denktank opgericht waaraan een notaris, een jurist met kennis van aanbestedingsprocedures en Deloitte deelnemen. Dat doen ze gratis. Er is nog een aantal hobbels, maar daar wordt de denktank b.v. voor ingezet.

Olga Sahnova geeft een voorbeeld van een project in de Schepenbuurt. Olga heeft een ondernemingsplan gemaakt voor een kringloopwinkel in de multiculturele Schepenbuurt met mogelijkheid om te praten en te ontmoeten. De locatie is beschikbaar en er zullen binnenkort ook cursussen gegeven worden. Binnenkort start dit initiatief. Middelen komen vanuit het potje voor stedelijke vernieuwing en het wordt ook een leerwerkplek.

Belangrijke aanbeveling is om rekening te houden met de privacy: privacy van mensen in achterstandswijken wordt vaak geschonden. Eigenlijk zou een ieder bij het ontwerpen van een systeem moeten nagaan dat ongeacht welke plek je in het systeem inneemt, je je daarbij goed voelt. Het systeem zou daar op moeten worden ingericht.

Workshop 11: Eigenaarschap: van wie is het buurthuis?

Moderator	Conny Heemskerk (Ymere)
Spreker	Frank Metsemakers (Woonbedrijf)

Verslag

Aan de hand van twee concrete casussen van corporaties is de vraag besproken hoe gemeenten en corporaties kunnen omgaan met vraagstukken rond eigenaarschap van bewoners. Medewerkers van de Eindhovense corporatie Woonbedrijf vertellen over een oud-bankfiliaal dat zij hebben overgedragen aan stichting Andromeda, beter bekend als 'De Soos', van en voor ouderen uit de wijk. De corporatie stelde drie voorwaarden aan de ouderen: er moest een concreet plan komen; het moest inkomsten opleveren en een organisatievorm opgezet worden. De corporatie bracht een organisatie die glasvezels aanlegt en onderdak, zocht in contact met deze senioren. En voilà, daar hield de faciliterende rol van de corporatie op. De glasvezelclub is ruimte in het gebouw gaan huren, hetgeen inkomsten genereert voor de stichting. Verder vinden er diverse activiteiten plaats van en voor buurtbewoners. Het loopt nu anderhalf jaar naar tevredenheid van alle partijen. De ouderen nemen zelf veel initiatieven, variërend van 3d kaarten maken tot teaparties. Het zit regelmatig bomvol!

De tweede casus is die van de Amsterdamse corporatie Eigen Haard. De corporatie is samen met collega corporatie Stadgenoot een buurtwerkkamer gestart in de Bijlmer, in Holendrecht. Zes ateliersruimtes zijn opgeknapt door de buurtbewoners. Er zijn nu zes 'sleutelhouders', zelf kwetsbare burgers en veertig vrijwilligers betrokken bij de buurtwerkkamer, waar schuldhulpverlening plaatsvindt en andere activiteiten voor kwetsbare burgers. Deze sleutelhouders voelen zich eigenaar maar zijn het formeel niet. De corporatie zoekt naar een manier om het te formaliseren, omdat het nu wat kwetsbaar is. Temeer nu naast de twee corporaties ook de gemeenten betrokken is, het stadsdeel en dienst DWI van de gemeente Amsterdam. Hoe kun je die mensen nu positie geven? Hoe kan dit initiatief geborgd worden? De deelnemers van de workshop raadden de corporatie aan om op zoek te gaan naar sterke burgers die dichtbij de groep staan en de sleutelhouders kunnen bijstaan. Ook adviseren zij om scherpe voorwaarden te stellen die het eigenaarschap bevorderen. Maar niet iedere groep is toe aan die voorwaarden. Bij de groep senioren uit Eindhoven was dat wel het geval. Bij de groep uit Amsterdam (nog) niet. Het vereist dus maatwerk. 'Je moet als corporatie vooral meebewegen', aldus corporatiemedewerker van Woonbedrijf.

Workshop 12: Alternatieve vormen van financiering.

Moderator	Joost Beunderman (onderzoeker bij 00:/ Research)
Sprekers ronde 1	Reggie Wolff (ProLiving) en Trea Zeevaart (Sprengenland Wonen).
Sprekers ronde 2	Sten Fierant (Wijkalliantie), Mark Laagewaard (CrowdaboutNow) en Ineke van Zanten (Greenwish).

Verslag workshop ronde 1

Aangedreven door de economische crisis en bezuinigingsmaatregelen zijn we in een overgangsfase terecht gekomen waarin we op zoek zijn naar nieuwe vormen van samenwerking en financiering. Joost Beunderman (onderzoeker 00:/ Research) introduceerde een aantal vraagstukken. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat een maatschappelijk initiatief kan starten? Subsidies zijn er niet of vaak niet gewenst omdat het niet aansluit op de financieringsbehoefte. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat het ontdekkingsproces toch gefinancierd kan worden? Probleem is dat er wel geld is, maar dat deze vaak nog op een traditionele manier ingezet wordt. Hoe kun je ervoor zorgen dat ideeën versneld kunnen worden, zodat hier in geïnvesteerd kan worden? Volgens Beunderman is er geen gebrek aan geld, maar een gebrek aan investeerbare projecten. Investeerders willen economisch rendement. Hoe kunnen zowel economische als sociale doelen bereikt worden? Tenslotte, wat is een sociale investering eigenlijk? Onder één noemer worden vaak meerdere discussies gevoerd. Vaak gaat het over giften, donaties of subsidies. Maar je kunt ook denken aan risicokapitaal, filantropie, coöperaties, crowdfunding, of timebanking waarin je mensen aanspreekt om hun creativiteit en tijd in te zetten. Volgens Beunderman moeten we vooral kijken naar de verschillende transactiemogelijkheden. Bewoners kunnen bijvoorbeeld hun eigen tijd inzetten om het pand schoon te houden in plaats van dat je daar een bedrijf voor betaalt. ProLiving is een voorbeeld van een sociale onderneming die op een vernieuwende manier maatschappelijke problemen zoals werkloosheid en de stijging van bijstandsuitkering in de wijk aanpakt. Directeur Reggie Wolff legt uit dat de kosten veroorzaakt door deze problemen flink aan het toenemen zijn. De oplossing van ProLiving is om bewoners te begeleiden naar zelfbeheer waarvoor bewoners een vergoeding ontvangen. Dit bespaart tussen de 10-30% aan kosten, leidt tot een gedragsverandering van bewoners en versterkt sociale cohesie en sociale controle. Het vergt volgens Wolff veel lef om het zo aan te pakken, maar je kunt er net als ProLiving zeer beslist naartoe groeien.

Verslag workshop ronde 2

In de tweede workshopronde staat de financieringsvorm crowdfunding centraal. Mark Laagewaard, directeur van CrowdaboutNow, legt uit dat het bij crowdfunding gaat om het bij elkaar brengen van financiers voor een gemeenschappelijk doel met behulp van een grote groep mensen. Er zijn drie soorten financieringsvormen. Een donatie speelt in op het creëren van een goed gevoel bij gevers die daarvoor vaak ook iets terug krijgen, zoals bijvoorbeeld een CD of een toegangskaartje. Bij aandelen wordt je vanaf het begin betrokken bij de onderneming en kunnen deze aandelen meer waard worden. Bij een lening leen je het geld en betaalt de ondernemer dat later met een bepaald rendement terug. CrowdAboutNow richt zich op de laatste vorm. Hiermee zijn inmiddels 19 ondernemers gefinancierd. Een voorbeeld is de Vechtclub in Utrecht Overvecht. Een deel van de financiering voor de verbouwing van een oud pand naar een kantoorruimte werd verkregen via de bank. Via 170 particulieren werd in 3 maanden tijd de restfinanciering van 65.000 euro bij elkaar gehaald. Over 4 jaar betaalt de Vechtclub dit bedrag met een rente van 4% terug. Deze 170 mensen hadden een direct belang om de lening te verstrekken,

want ze waren op zoek naar een betaalbare werkplek. Nog voor de oplevering waren de werkplekken verhuurd. Sommige investeerders hielpen bovendien zelfs een handje mee met de verbouwing! Sten Fierant (Wijkalliantie) houdt zich bezig met het verbeteren van de leefbaarheid in de eigen wijk en vindt het belangrijk dat er in de eigen organisatie en de wijk meer draagvlak komt om samen investeringen te doen. Ineke van Zanten (Greenwish) heeft veel ervaring met het begeleiden van ondernemers op het vlak van duurzaamheid en signaleert dat wijkondernemingen ondernemender moeten gaan leren denken. Samen met CrowdAboutNow zetten Van Zanten en Fierant daarom de eerste stappen om wijkondernemingen door middel van crowdfunding in de vorm van leningen te gaan versterken. Hiermee bouw je meteen een stuk ondernemerschap in. Besproken wordt de mogelijkheid voor wijkondernemingen om niet met geld maar met andere transactievormen terug te betalen. Iemand die een naaiatelier op wil zetten kan bijvoorbeeld terug betalen in gratis nailessen. Of bijvoorbeeld de mogelijkheid dat ondernemers elkaars businessplannen doorlichten en helpen verbeteren. De initiatiefnemers starten binnenkort met een pilot met een of enkele wijkondernemingen die de uitdaging aan willen gaan.

Workshop 13 : Maatschappelijk aanbesteden. Op weg naar een wijkonderneming? Beren op de weg!

Moderator s	Boukje Keijzer (directeur 7Zebra's) en Silvia de Ronde Bresser (7Zebra's)
--------------------	---

Verslag

Op weg naar een wijkonderneming? Beren op de weg!

' Minder overheid, meer samenleving' De beweging waarin burgers meer zelf het initiatief naar zich toe trekken is al langer gaande. Burgers, ondernemers en maatschappelijke partners zoeken met elkaar wegen om zelf de maatschappelijke vraagstukken op te lossen.

Het gaat hierbij om nieuwe verhoudingen tussen samenleving en overheid.

Maatschappelijk aanbesteden gaat over alle zaken waarbij de overheid taken, ondernemingen overdraagt aan de burger. Dit kan in buurten gebeuren waarbij burgers aangeven de activiteit/onderneming zelf te willen te doen omdat dit beter aansluit bij wat men werkelijk wil en het heeft als voordeel dat het vaak ook nog goedkoper is

Om maatschappelijk aanbesteden goed te doen, stelt men zich vragen als:

- Wat draagt je eigenlijk over, verantwoordelijkheid of iets anders
- Aan wie draag je het over, een groep, een bestuur of een netwerk
- Waar willen we met elkaar naar toe
- Wanneer is het een succes en hoe meet je dit succes

Welke belemmeringen / beren kom je op de weg tegen bij maatschappelijk aanbesteden:

- Initiatiefnemers missen vaak de financiële deskundigheid
- Mensen en organisaties werken in oude rollen
- Juridisch blijft een gemeente vaak verantwoordelijk voor de openbare ruimte

Zijn er oplossingen om het maatschappelijk aanbesteden tot een succes te maken? Om tot oplossingen te komen is het goed om maatschappelijke druk te voelen, de crisis kan werken als versneller. Van belang bij het aanbesteden is dat er gevoel van gedeelde urgentie is. Benoem met elkaar de problemen en wees transparant in wat je wel en wat je niet kunt oplossen. Tot slot spreek ook iets af over de mogelijke eindigheid van een project. Het traject van het benoemen van oplossingen is nog volop gaande.

Workshop 14: Zelforganisatie stimuleren vanuit de gemeente: hoe doe je dat?

Moderator	Hans Karssenberg (Stipo)
Spreker	Bert Euser (wethouder gemeente Albrandswaard)

Verslag

‘In Albrandswaard geeft de gemeente veel ruimte aan bewoners’, zo stelde wethouder Bert Euser van deze Zuid-Hollandse gemeente in een druk bezochte workshop. Albrandswaard is een gemeente met 25.000 inwoners onder de rook van Rotterdam en burgerparticipatie staat binnen deze gemeente hoog op de agenda. Dit is overigens deels uit nood geboren want het ambtenarenapparaat moet door de bezuinigingen fors inkrimpen. De gemeente is ervan overtuigd dat door de inbreng van burgers beleid en uitvoering beter kunnen worden. Opvallend is dat een portefeuille Burgerparticipatie binnen gemeenten in Nederland vrijwel niet voorkomt.

Samenwerking is er eerder met andere gemeenten en de gemeente Albrandswaard heeft dan ook een samenwerkingsverband met de buurgemeenten Ridderkerk en Barendrecht (onder de afkorting BAR) waarmee een deel van de gemeentelijke diensten/ taken zou worden uitbesteed.

De gemeente Albrandswaard wil echter bij het uitbesteden van taken ook gebruikmaken van burgerparticipatie bij de uitvoering van gemeentelijke taken en de ‘denkkracht’ van burgers benutten bij het ontwikkelen van beleid.

De randvoorwaarden zijn wat dat betreft gunstig. Er bestaan bijvoorbeeld al (burger)teams voor buurtpreventie en wijkleefbaarheid. Ook kent de gemeente een ‘Database van deskundige burgers’ en is er een ‘Stichting voor algemeen belang’ (voor maatschappelijke initiatieven) in oprichting.

De gemeente zegt zelf in de spagaat te zitten tussen ‘Ruimte geven en de wettelijke taken’. Essentiële vraag daarbij is of de gemeente bereid is om taken/ bevoegdheden en geld over te dragen aan bewonersinitiatieven en dat dit past binnen de verantwoordelijkheid van de gemeente. Sleutelwoord daarbij is ‘Regiegemeente’, waarbij de gemeente de omslag maakt van zelfstandig autonoom naar regievoeren over de uitgeplaatste activiteiten.

In deze zoektocht van de gemeente is het STIPO gevraagd om de gemeentelijke visie op dit terrein te faciliteren. Om zelforganisatie van de grond te krijgen is het advies voor de gemeente: ‘Weet (als gemeente) wat men wil en dan actief wachten’.

Om te weten ‘Wat men wil’, is een (getrapt) traject van bijeenkomsten gestart met vertegenwoordigers uit de samenleving (burgers, bedrijven en instellingen) met als doel ideeën te genereren in een prijsvraagachtige setting. ‘Wie heeft het beste idee’. De selectie uit de 300 ideeën liep via een draagvlaktoetsing. Uiteindelijk bleven daar 12 uitvoerbare initiatieven van over. Met de aanwezigen bij de workshop is ook een inventarisatie gemaakt van verschillende burgerinitiatieven. Heel verhelderend

daarbij was de indeling naar ideeën die juist door de crises (bijvoorbeeld overname wijkcentra) of die zonder de crises (coöperatief particulier opdrachtgeverschap) waren ontstaan en de indeling naar initiatieven waar de gemeente wel en juist niet bij nodig was.

Workshop 15: De Kafkamethode als breekijzer voor wijkondernemingen.
--

Moderator	Thomas van Andel (Kennisland en Kafkabrigade)
------------------	--

Verslag

Workshop gaat in op hoe problemen kunnen worden aangepakt waar een sociaal ondernemer tegenaan loopt bij o.a. overheid en andere partijen.

Eerst even over Kafkabrigade: is een adviesbureau die zich bezighoudt met de vraag hoe ervoor kan worden gezorgd dat er minder bureaucratie is in Nederland. 'We hebben het idee dat we nog wel even bestaan'.

Man wijst op het geringe vermogen tot zelfkritiek van vele ambtenaren. Idee: 'Fouten worden gemaakt, maar niet door mij'. Ook wordt er veel gekeken naar of ideeën binnen de huidige regels passen, ipv of het een goed idee is. Zo worden ideeën vaak afgewezen die niet passen en lopen mensen dus steeds tegen hetzelfde aan. Zo komt een vrouw met een voorbeeld. Ze werkt met wijkondernemingen, o.a. met cooperatief eigenwijs, dat werkt met burgers met uitkering uit uitkering te helpen door burgerinitiatief. Wat hierin veel gebeurd is dat je snel als bedreiging wordt gezien door andere organisaties in de wijk. Ook is het lastig voor particuliere ondernemingen als reïntegratiedienst te worden aangewezen, waardoor leuke initiatieven snel worden gesmoord.

Thomas wijst bij dit soort problemen op het belang van: Ja mits, nee tenzij. Eerst kijken naar is het een goed idee, dan naar wat zijn de knelpunten. Niet eerst naar de regels, dan naar of het idee wel binnen de lijnen van beleid past. Hiervoor heeft kafka-brigade een methode. Zo moeten we een omgeving creëren waarin plannen kunnen slagen. Methode is casus-gericht: eerst wordt er vanuit een partij verhaal gedaan waaruit de casus duidelijk wordt. Dit blijft binnenshuis. Vervolgens komt contra-expertise waaruit alle partijen die betrokken zijn naar voren komen en de knelpunten bij die partijen. Tot slot worden alle partijen bij elkaar gezet om samen tot oplossing te komen, geleid door sterke moderator. Twee vragen zijn hierin belangrijk voor iedere partij: Wat kan ik doen, en wat hebben we van elkaar nodig?

Op deze manier wil de Kafkabrigade grote investeringen op niet goed uitgewerkte plannen voorkomen.

Een ambtenaar uit het publiek wijst ook op het belang van doorzettingsvermogen van individuele burgers. Sommigen krijgen veel gedaan en anderen geven ook snel op. Thomas stemt in, maar wijst hierbij ook op het belang van de toon die wordt gezet door de overheid: 'door een visie te creëren zoals Spies vandaag deed stimuleer je mensen te gaan nadenken over mogelijkheden, in plaats van als een ambtenaar zegt: 'mogelijk maken als je wilt maar val mij er niet mee lastig' Dat laatste stimuleert niet.

Afsluiting

Het enthousiasme is groot en er heerst veel overeenstemming. Overeenstemming is belangrijk. 'Loslaten is heel hard werken, loslaten is ook onderscheid maken, het is een woord wat heel makkelijk gebruikt wordt. Soms moet je ook echt niet loslaten'. Ook werd er gesteld dat uit de dag naar voren kwam dat loslaten iets is, wat de overheid vooral geacht wordt te doen. 'Je moet niet loslaten maar anders vastpakken'. Er wordt verder gepraat over loslaten. We moeten met zijn allen loslaten, maar belangrijk is ook om te realiseren dat het voor een ambtenaar vanuit zijn of haar functie erg moeilijk is los te laten. Het is allemaal 'learning by doing', er bestaat nog geen standaard model. Die professionals hebben echter wel de moeilijkste taak.

Kim Ravers komt naar het podium en toont tekeningen, die gaan over deze dag (de tekeningen staan onderaan het verslag). Ze heeft de houding van verschillende partijen weergegeven aan de hand van verschillende schoenen (bergschoenen, hakschoenen, nette schoenen, gympen etc.).

Het beeld wat er bij Kim kwam, is het een doolhof of een speelbord? Wat zijn de deuren en wat kunnen we doen om de deuren open te maken? En regels: we moeten er goed voor zorgen, en niet te hard vasthouden, want het is als een gloeilamp, dat kan knappen. Als het werkt en we de spelregels kennen, kunnen we ze ook overboord gooien, want dan wandelen we er zo van af. Het lampje is nog steeds erg breekbaar. Dus gaan we samen of tegenwerken. Vertrouwen is een proces in beweging.

Daarna leest blogger Daan Vosskühler een blog voor 'van wijkeconomie naar wij economie':

Voorafgaand aan de bijeenkomst 'De wijk verdient het' ging ik googlen op het woord 'wijkeconomie'

Nu dat heb ik geweten.

Kent u die experimenten met ratten in de VS?

Daar leerden ze laboratorium ratjes met veel geduld een nieuw trucje. En wat denk u? Binnen no time kon een controle groep van die beestjes in Londen zonder uitgebreide training hetzelfde kunststukje.

Synchroniteit is blijkbaar van alle tijd.

Terwijl het welzijnswerk omvalt en veel zorginstellingen zich radeloos beraden hoe ze dichterbij de cliënt het wijkgericht werken moeten invullen, schieten coöperatieve burgerinitiatieven in buurten en wijken als herfstpaddenstoelen uit de grond.

Als welzijnssocioloog, die hypes heeft zien komen en gaan doemt de vraag op: wat is de impact, wat de omvang, wat de duurzaamheid en last but not least wat schiet de burger ermee op?

Met die vragen in het achterhoofd liep ik op de druk bezette bijeenkomst in de Wagenwerkplaats van Amersfoort rond.

En wat denkt U? Op basis van wat ik vandaag gehoord en gezien heb kan ik nog geen verregaande conclusies trekken! Dit ondanks een aantal prachtige en levenskrachtige initiatieven in dorpen en steden.

Let wel: over de **impact** twijfel ik niet. Wat een kansen voor de wijk- en buurtontwikkeling, die helaas nog steeds meedeint op de ups en downs van de landelijke conjunctuur.

Kansen? Ja, wat dacht u van:

- een nieuwe invulling van wijkwelzijnsbeleid: met een sociaaleconomische makelaar
- het aansluiting bij plaatselijke economische bedrijvigheid/ maatschappelijk ondernemen
- een verfrissende maatschappelijke reactie op de bureaucratische overheidsregulering: van big brother naar soul brother
- een kritische maatschappelijke reactie op de verwording van kapitalisme: van verrijking aan de top, ten koste van de basis, naar 'wijk-economie : de coöperatie als productie en consumptie eenheid

De omvang: op de bijeenkomst heb ik meer professionals gehoord over alle technische, beleidscomplicaties en methodische vraagstukken dan dat ik me heb kunnen verwarmen aan ervaringsverhalen van bewoners die pionieren met vormen van wijk-economie. Het project van het Wilde Westen uit Utrecht heeft mij het diepst geraakt.

De duurzaamheid: de duurzaamheid van veel initiatieven staat onder druk door een onvoorstelbare hoeveelheid reguleringsvraagstukken, een nog te gecompliceerde verhouding tussen alle spelers, en de onvermijdbare risico's van pionieren. Gelukkig komt ook bij de landelijke en lokale overheid inzicht dat er meer speelruimte moet komen om fouten te maken, komt de regie meer en meer in handen van de betrokken burger te liggen.

Burgerbetrokkenheid: Het moet vermeld worden: dit is de eerste bijeenkomst/ congres/seminar dat ik bezoek waar veel vrijwilligers, buurt en of wijkbewoners aanwezig zijn. Zij geven aan, tijdens gesprekken in de pauze, de bijeenkomst zinnig en inspirerend te vinden. Die laatste mening wordt gedeeld door de overige professionele bezoekersgroepen. Het uitwisselen van enorm veel kennis en ervaring tussen ambtenaren, innovatieve adviesbureaus, landelijke bewonersorganisaties, woningcorporaties en wijk-economie projecten, is essentieel en vraagt om een duurzaam vervolg.

Mijn conclusie: dankzij het tomeloze enthousiasme van bewoners komen er in een tijd van economische crisis nieuwe kansen voor de wijk, maar moeten we ook constateren dat we met een gecompliceerde materie bezig zijn. Vooral verheugend is de groei van expertise bij veel initiatiefnemers. Of zoals een deelneemster van een burgerinitiatief uit Rotterdam zei: ' Ik ben hier vooral om de beleidsmakers te beïnvloeden en te laten zien, wat wij allemaal uit de kast moeten halen om tot een geslaagd project te komen'.

Mijn slotadvies: maak van een wijk-economie een 'Wijk economie' en de lang gekoesterde containerbegrippen als 'samenhang' en 'sociale cohesie', krijgen handen en voeten.

De wijk ver dient het!

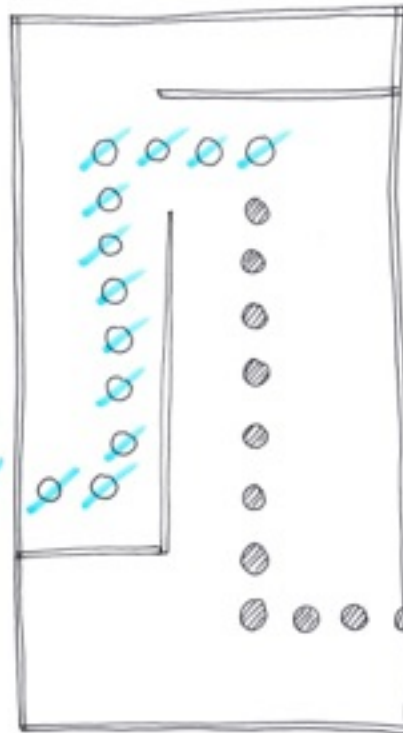
En...want wat ratten kunnen, kunnen wij ook!

De komende tijd wordt informatie op verschillende websites gezet. Op de site www.wijkonderneming.nl staat veel informatie voor bewoners. Daarnaast is in het kader van deze conferentie de website www.tijdvoorsamen.nl opgericht.

'En vergeet niet, de wijk verdient het!'

Tekeningen die door Kim Ravers- Custom HeartWorks tijdens de conferentie zijn gemaakt.

Eke keer als er een spelregel werkt, strepen we 'm weg!

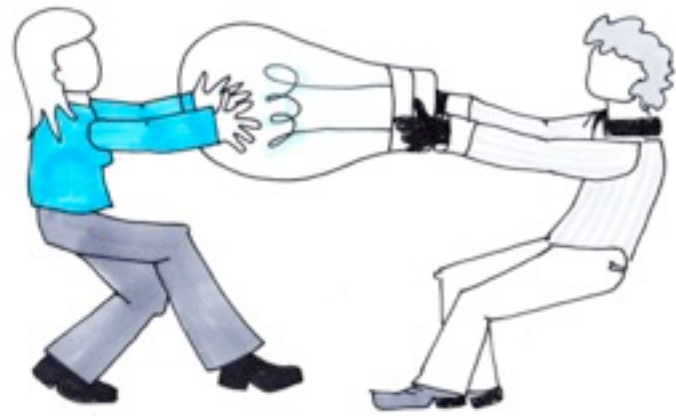
Uiteindelijk moeten de instanties leren loslaten.

Samen- of tegenwerken? Ga het gesprek aan!

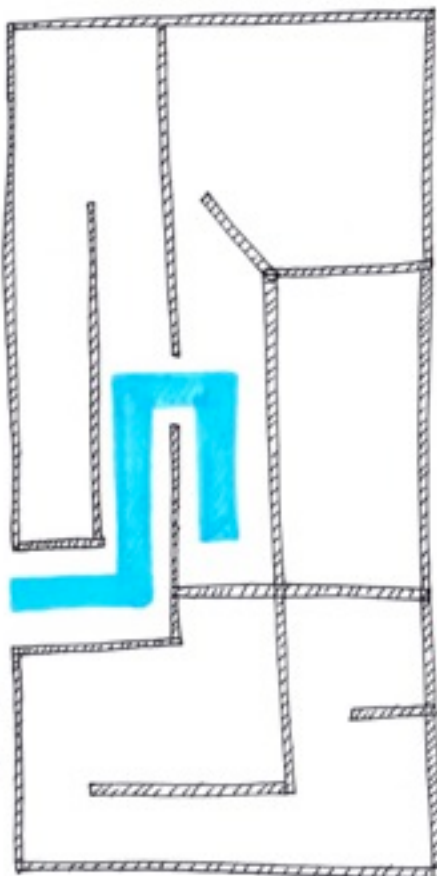
Geef ons dat vertrouwen nu!

Ik vertrouw het niet...

Vertrouwen is een proces in beweging

Een plan:
Waar begin je?

Je moet je
aan de spel-
regels
houden

Bewoners
moeten goede
business-
plannen
maken

Er moet een
potje met geld
beschikbaar
zijn!

Er moet wel
ondersteun-
ing zijn voor
het maken
van die
plannen.

project
leider is
beslissings-
bevoegd

Bewoners

Overheid

Woning-
corporaties

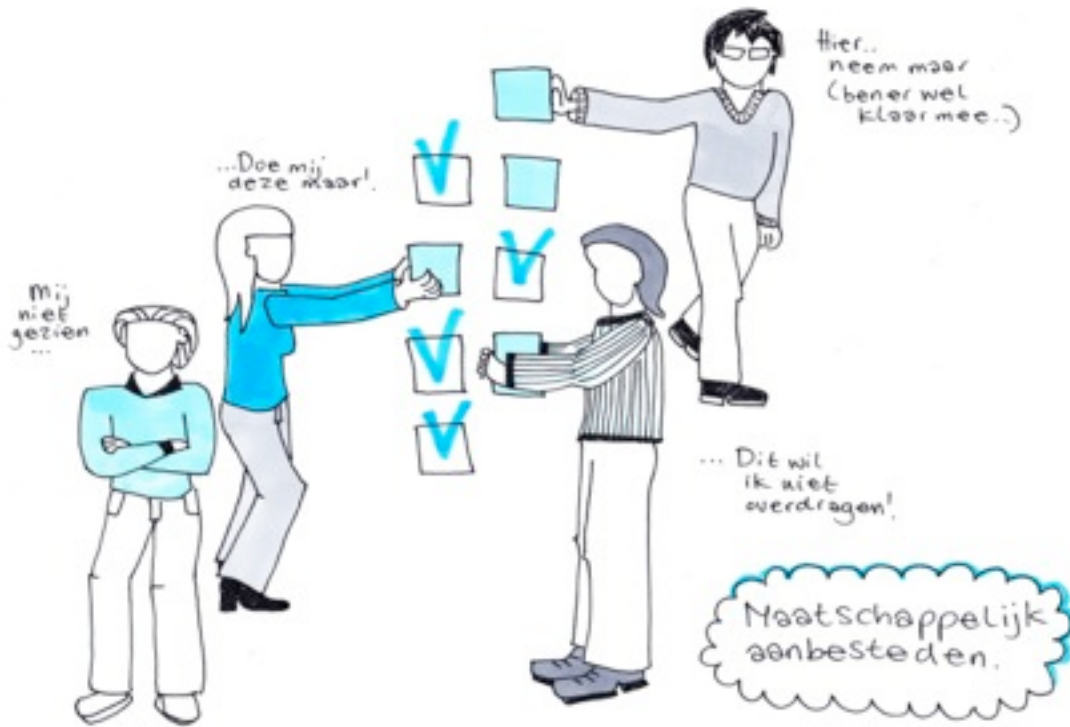

Maatschap-
pelijke
instellingen

groep
bewoners
moet
groot
genoeg
zijn

"Mijn schoenen
eens proberen?"

 De gemeente
moet ook
risico
nemen

Welke obstakels zijn er nu echt? En hoe erg zijn ze?

- succesverhalen delen!
- groep vergroten
- gebruik de media
- ondernemerschap & passie combineren

Draagvlak vanuit instanties

kleine beren

grote beren